

ԿԱՐԾԻՔ

Մարիամ Ալեքսանդրի Ադամյանի

«ԳԾԱՅԻՆ ՄԻԱՊԱՐԱՄԵՏՐԱԿԱՆ ՀԱՎԱՍԱՐՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՄԱԿԱՐԳԵՐԻ

ԱՎՏՈՄԱՏԱՑՎԱԾ ԼՈՒԾՄԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՄՇԱԿՈՒՄԸ»

թեկնածուական ատենախոսության վերաբերյալ

Ժամանակակից գիտատեխնիկական առաջընթացի անսախաղեպ վերելքը, մասնավորապես տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտում, պայմանավորում է բարձրարտադրողական հաշվողական միջոցների մշակման անհրաժեշտությունը: Միապարամետրական (\$ունկցիոնալ) մատրիցներով գծային վերջավոր հավասարումների համակարգերով նկարագրվող խնդիրների լուծման նոր անալիտիկ և թվա-անալիտիկ եղանակների մշակմանը և դրանց հիման վրա աշխատող կիրառական ծրագրերի փաթեթի մշակմանն է վերաբերում ներկա ատենախոսությունը:

Թեմայի արդիականությունը: Ինչպես ցույց են տալիս հետազոտությունները, գիտության և տեխնիկայի ամենատարբեր ասպարեզներում մինչ այժմ լայնորեն օգտագործված այսպես կոչված դիֆերենցիալ ձևափոխությունները (նորագույն օպերացիոն հաշիվը) խնդրո առարկա բնագավառում համարյա չեն օգտագործվել: Ուստի հույժ կարևոր անհրաժեշտություն է առաջացել լրացնել այդ բացը, ինչը և պայմանավորել է ներկա ատենախոսության թեմայի արդիականությունը:

Ատենախոսության նպատակները հանգում են հետևյալին. գծային միապարամետրական վերջավոր հավասարումների համակարգերի լուծման նոր անալիտիկ և դիֆերենցիալ ձևափոխությունների հիման վրա նոր թվա-անալիտիկ եղանակների մշակմանը; վերջիններիս օգտագործմամբ երկխոսային ռեժիմում աշխատող «LINPARSYS» կիրառական ծրագրերի փաթեթի ստեղծմանը; փորձնական հետազոտությունների իրականացմանը՝ մշակված միջոցների հաշվողական բնութագրերի բացահայտման նպատակով:

Ատենախոսության գիտական նորույթը: Մշակվել են ուղղակի և անուղղակի մոտեցումներով անալիտիկ և թվա-անալիտիկ դեկոմպոզիցիոն եղանակներ՝ կոռեկտ և ոչ կոռեկտ խնդիրների լուծման համար, նվազագույն քառակուսիների մեթոդի համալուծ նմանակի վրա հիմնված անալիտիկ եղանակը, ինչպես նաև ուղղակի և դեկոմպոզիցիոն մոտեցումներով թվա-անալիտիկ եղանակները; ստեղծվել է առաջարկված թվա-անալիտիկ եղանակների հիման վրա աշխատող «LINPARSYS» կիրառական ծրագրերի փաթեթը, որով լիովին ավտոմատացվել են գծային միապարամետրական վերջավոր հավասարումների համակարգերի լուծման հաշվողական

ընթացակարգերը; փորձնական հետազոտություններ, որոնք թույլ են տվել հիմնավորել առաջարկված միջոցների բարձր հաշվողական արդյունավետությունը:

Ատենախոսության գործնական արժեքը: «LINPARSYS» կիրառական ծրագրերի փաթեթը աշխատում է երկխոսային ռեժիմում, օգտատերերից նախնական մասնագիտական գիտելիքներ չի պահանջում, շահագործվում է հեշտությամբ, թույլ է տալիս լայնորեն օգտագործել ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաների հնարավորությունները, ստանալ արդյունավետ հաշվողական ընթացակարգեր և, անհրաժեշտության դեպքում, այն հեշտությամբ լրացնել նաև այլ մեթոդներով/ ծրագրերով:

Ատենախոսության արդյունքներն օգտագործվել են ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարության կողմից մրցույթային կարգով ֆինանսավորված ՀԱԴՀ «Համակարգային վերլուծություն» բազային գիտահետազոտական լաբորատորիայի պահպանման ու զարգացման ծրագրի շրջանակներում; ՀԱԴՀ «SSևԱ» ամբիոնի բակալավրիատի, մագիստրատուրայի ուսանողների և ամբիոնի ասպիրանտների ուսուցման ուսումնական գործընթացներում:

Ատենախոսության կառուցվածքն ու ծավալը: Ատենախոսությունը բաղկացած է ներածությունից, 4 գլուխներից, եզրահանգումից և 2 հավելվածներից: Գրականության ցանկը պարունակում է 146 աղբյուր:

Ներածությունում հիմնավորվել է ատենախոսության թեմայի արդիականությունը, ներկայացվել են աշխատանքի նպատակները, բերվել են գիտական նորույթը, գործնական արժեքը և համառոտ բովանդակությունը: **Առաջին գլխում** բերվել են որոշ տեղեկություններ դիֆերենցիալ ձևափոխությունների վերաբերյալ, որոնք, ի տարբերություն աշխարհում հայտնի բազմաթիվ ինտեգրալային ձևափոխությունների, թույլ են տալիս բևորիակների տիրույթից պատկերների տիրույթ ուղիղ անցումն իրականացնել դիֆերենցման գործողությամբ, իսկ հակառակ անցումը՝ սովորական գումարման գործողությամբ: Այս հանգամանքներով էլ պայմանավորված են դիֆերենցիալ ձևափոխությունների հիման վրա մշակված և ներկայում էլ մշակվող հաշվողական միջոցների պարզությունն ու արդյունավետությունը: Ընդգծվել է, որ այդ ձևափոխությունների տեսագործական դրույթների հետագա զարգացումները լիովին համահունչ են տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտում առկա ներկա համաշխարհային զարգացումներին: Այս գլխում ներկայացվել են վերջին երկու տասնամյակներում հրատարակված աշխատանքների վերլուծությունը և կատարված եզրակացությունները, որոնց հիման վրա ձևակերպվել են ատենախոսության հիմնական նպատակները: **Երկրորդ գլխում** տեղ են գտել գծային միապարամետրական վերջավոր հավասարումների համակարգերի լուծման համար մշակված

անալիտիկ, ինչպես նաև դիֆերենցիալ ձևափոխությունների հիման վրա մշակված թվա-
անալիտիկ եղանակները: **Երրորդ գլխում** ներկայացվել է վերջիններիս հիման վրա ստեղծված
«LINPARSYS» կիրառական ծրագրերի փաթեթը, ինչպես նաև նրա շահագործման հետ կապված
առանձնահատկությունները: **Չորրորդ գլուխն** ընդգրկում է փորձնական հետազոտությունների
արդյունքները, իսկ **եզրահանգման** մեջ ներկայացվել են ատենախոսության մեջ ստացված
հիմնական գիտական արդյունքները:

Հավելված 1-ում բերվել է աշխատանքի ծրագրային կոդը, իսկ **հավելված 2-ում** կարևոր
գիտագործնական նշանակություն ունեցող սեփական արժեքներ-ֆունկցիաների և սեփական
վեկտորներ-ֆունկցիաների միապարամետրական ընդհանրացված հիմնախնդրի լուծման
հաջորդական և զուգահեռ թվա-անալիտիկ եղանակները:

Աշխատանքը աչքի է ընկնում կուռ տրամաբանությամբ: Այնուամենայնիվ, առկա են որոշ
թերություններ: Մասնավորապես՝

1. Աշխատանքի 116 էջում նշվում է, որ «այսպիսով կարելի է նկատել, որ մեթոդների արագագործ-
ծությունը կախված է $K = 0$ դեպքի արդյունքի արագագործությունից՝ $execSpeed(0)$ և
որոշվում է հետևյալ $execSpeed(K) \approx (execSpeed(0))^K$ առնչությամբ»: Սակայն այս կարևոր
արդյունքը կրում է միմիայն էմպիրիկ բնույթ և տեսականորեն որևէ կերպ չի հիմնավորվել:
2. Հավելված 2-ում ներկայացվել են կարևոր գիտագործնական խնդրի լուծման թվա-անալիտիկ
եղանակները, որոնք սակայն տեղ չեն գտել աշխատանքի հիմնական տեքստում:

Նշված թերությունները չեն ստվերում կատարված աշխատանքի կարևոր
գիտագործնական նշանակությունը: Այն լիովին համապատասխանում է թեկնածուական
ատենախոսություններին ներկայացվող պահանջներին, իսկ նրա հեղինակը՝ Մարիամ
Ալեքսանդրի Ադամյանը, անկասկած, արժանի է տեխնիկական գիտությունների թեկնածուի
գիտական աստիճանի շնորհմանը՝ **Ե. 13.02 – «Ավտոմատացման համակարգեր»**
մասնագիտությամբ:

Պաշտոնական ընդդիմախոս
Ֆ.-մ.գ.թ., դոցենտ՝

L. Karapet - **Հ.Ց. Հակոբյան**

*Կ. Կարապետյանի արագագործության մասին
39% թիվով զեքսպերտիզա իրականացրեց
Հ. Կարապետյանը*

